

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Svenska ESF-rådet

Jobb i sikte-metoden

- Från särskola till arbetsliv
- Ett nytt sätt att samverka

Örebro kommun

Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan

JOBB I SIKTE-METODEN

- Ett nytt sätt att samverka - Från Särskola till Arbetsliv

Bakgrund: *Jobb i sikte* är ett EU-projekt som syftar till att öka möjligheten för elever från Gymnasiesärskolan att ta steget ut i arbetslivet. Projektet kom till för att motverka den utveckling som gått mot att allt färre från Gymnasiesärskolan går från studier till arbete. Det beror bl.a. på en förändrad arbetsmarknad där många av de enkla, mer rutinartade jobb, som ofta passar våra deltagare har försvunnit. *Jobb i sikte-metoden* är ett nytt sätt att ge ett individuellt, så heltäckande stöd som möjligt, där samverkan mellan Gymnasiesärskolan, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan spelar en central roll. Innan projektets början gick endast ett fåtal elever från Gymnasiesärskola ut i arbetsliv. Efter två år med *Jobb i sikte-metodens* stöd är det ungefär hälften (21/41) av våra deltagare som har en anställning efter avslutad skolgång.

Projektdeltagarna

Samtliga deltagare i projektet går eller har gått yrkesförberedande utbildningar inom Gymnasiesärskolan. Tre gymnasiesärskolor deltar i projektet, Kvinnerstaskolan (Naturbruk), Tullängsskolan (Fordon) och Virginska skolan (Hotell och restaurang), samtliga i Örebro. Eleverna på skolorna kommer dock från hela Örebro län. För att få tillgång till Gymnasiesärskolan krävs att man har en dokumenterad funktionsnedsättning. På Arbetsförmedlingen används begreppet "generella inlärningssvårigheter" som beskrivning av den grupp våra deltagare tillhör. Det är en mycket heterogen grupp med väldigt olika resurser och framtidsdrömmar. Funktionsnedsättningen hos deltagarna medför ofta svårigheter som påverkar möjligheten att få och behålla ett arbete. Det är vanligt att dessa svårigheter förr eller senare leder till arbetsrelaterade problem.

En bristande förmåga inom det sociala samspelet är vanlig bland deltagarna. Det kan lätt leda till missförstånd och konflikter med arbetskollegor. Många problem kan förebyggas om arbetsgruppen får information om deltagarens styrkor och utvecklingsområden. Det finns även deltagare som är socialt begåvade, som lätt anpassar sig till nya miljöer och situationer. Tidsuppfattning, minne och inlärning är andra områden där våra deltagare kan ha svårigheter. Ofta behövs mycket repetition, lång tid för att lära sig nya saker. Arbetstempot kan också vara långsammare. Även här är informationen till arbetsplatsen, innan en praktikplats inleds, viktig. Får våra deltagare de förutsättningar och den

förståelse de behöver för sina individuella behov kan de ofta bli väldigt duktiga på sina arbetsuppgifter, utföra en mycket uppskattad insats på sina arbetsplatser.

Det är vanligt att elever på Gymnasiesärskolan kan ha motoriska svårigheter. Det kan leda till att de känner sig osäkra, oroliga för att uppfattas som fumliga eller klumpiga när de ska lära sig nya arbetsuppgifter. Här är det viktigt att försöka stärka deltagarnas självförtroende, inte ställa dem inför "omöjliga" uppgifter.

Uthållighet är ett annat område där våra deltagare behöver stärkas. Ofta upplevs en praktikplats, ett arbete som mycket positiv i början. Förmågan att orka med den grå vardagen, att gå upp varje dag även när det tar emot är dock inte lika stark. Ibland krävs det bara en, i våra ögon, mindre motgång för att en deltagare ska vilja avbryta sin praktik, byta arbetsplats. Deltagarna behöver ett kontinuerligt stöd, ett personligt biträde eller annan kontaktperson som kan uppmuntra och försöka ge perspektiv på det som händer. Det är också viktigt med långa praktikperioder, där såväl deltagaren som arbetsgivaren ser att det fungerar över tid.

Projektgruppen – Ett nytt sätt att samverka

Projektledare

Personliga biträden

Arbetsförmedlare och Socialkonsulent

Skolombud

Unikt med *Jobb i sikte-metoden* är den nära samverkan mellan Skola, Arbetsförmedling och Försäkringskassa. Grunden för detta finns redan i sammansättningen av Projektgrupp och Styrgrupp.

Projektgruppen består av en projektledare, tre personliga biträden, en arbetsförmedlare, en socialkonsulent och tre skolombud. I Styrgruppen finns företrädare för Gymnasiesärskolan, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan,

En viktig del i arbetet är Projektgruppens täta träffar, minst en gång i veckan. Här möts personer med mångårig kunskap, erfarenheter från arbeten inom skola, arbetsförmedling, arbetslivsinriktad rehabilitering m.m. Medarbetarna representerar två olika perspektiv, ett utbildningsperspektiv och ett arbetsperspektiv. Yrkeskunskaper och erfarenheter från respektive område berikar varandra, man får vad som i senare forskning förordas, en multikompetent grupp.

Vid dessa möten blir samtliga i projektgruppen informerade om vad som hänt kring varje deltagare. Vi diskuterar vidare kring fortsatt planering för varje individ. Vad behöver göras kring deltagaren den närmaste tiden? Det kan handla om besök och avstämning på arbetsplatsen, anpassning av arbetsuppgifterna, kompetenshöjning för ökad möjlighet till anställning, hjälpmedel, stöd i kontakter med myndigheter m.m.

Projektledaren

Projektledaren har den övergripande samordnande funktionen vid våra möten och ansvarar för presentationer av projektet inför deltagare, f.d.vårdnadshavare, skolor, myndigheter och media. I *Jobb i sikte* deltar projektledaren även i många andra av gruppens uppgifter. Det kan exempelvis handla om kontakter med praktik-/arbetsplatser, stöd vid besök hos myndigheter, läkare och utvecklingssamtal på skolorna. Projektgruppens storlek och täta träffar gör det möjligt för projektledaren att vara uppdaterad kring varje deltagare, det blir därigenom naturligt med en stor delaktighet i de flesta insatser som pågår.

Personliga biträden

En framgångsfaktor för *Jobb i sikte-metoden* är sättet att använda arbetsförmedlingens insats Personligt biträde. Även här spelar samverkan mellan skola och övriga myndigheter en viktig roll. Tre personliga biträden jobbar i projektet, de är anställda av kommunen men avlönas, via deltagarna, av arbetsförmedlingen. De personliga biträdena är förlagda två veckor i taget på de tre deltagande skolorna. De följer då deltagarna i deras skolverksamhet och lär på detta sätt känna samtliga deltagare. Att denna relation redan är byggd när det blir dags för presentation och introduktion på praktikplatsen är av stort värde.

De personliga biträdena är tillsammans med skolombuden med då deltagaren första gången besöker sin praktikplats. När praktiken inleds följer något av de personliga biträdena med de första dagarna, ser till att deltagaren har lämpliga arbetsuppgifter och får en trygg start på sin praktik. Under hela praktiken gör de sedan uppföljande besök och är en länk mellan praktikant och arbetsgivare. Detta stöd har visat sig viktigt för såväl praktikant som arbetsgivare. Många gånger, när problem uppstått, har praktikanten eller arbetsgivaren hört av sig till de personliga biträdena som med kort varsel varit på plats. Ofta är det mindre problem som kan lösas med små insatser. En viktig del är att snabbt vara på plats och reda ut problem innan det blivit för stora. De personliga biträdena har även ansvar för den fortlöpande dokumentationen i projektet. Där sammanställs och redovisas alla aktiviteter som utförs kring varje deltagare.

Arbetsförmedlare och Socialkonsulent

Arbetsförmedlingen spelar en stor roll i projektet. Förutom medverkan i styrgruppen och insatsen personligt biträde finns en arbetsförmedlare (70%) och en socialkonsulent (30%) med i projektgruppen. Arbetsförmedlaren gör alltid en koll så att företagen som ska ta emot praktikanter är seriösa, inte har några skatteskulder. Arbetsförmedlaren tar ofta första kontakten med arbetsgivarna och informerar i stora drag om projektet. Det är arbetsförmedlaren och ett av de personliga biträdena som vanligen gör det första besöket på arbetsplatsen, då man mer i detalj planerar hur praktiken ska startas upp. Arbetsförmedlaren informerar även projektgruppen om aktuella anställningsformer, tar beslut om dessa, om aktivitetsstöd med försäkringar.

Socialkonsulenten är ett stort stöd för deltagarna och deras f.d. vårdnadshavare i kontakten med olika myndigheter. En viktig uppgift socialkonsulenten utför är en grundläggande redovisning av deltagarens aktiviteter i projektet. Här finns erfarenheter från praktikplatser, beskrivning av styrkor, utvecklingsområden och behov av fortsatt stöd. Socialkonsulenten strävar efter att öka samhällets sociala stöd kring deltagaren, ser till att blanketter och intyg hamnar på rätt myndighet, hos rätt handläggare. En av uppgifterna är också att informera om och motivera att ta emot de stödåtgärder som finns.

Skolombud

På varje deltagande skola finns ett skolombud som gör 20 % av sin tjänst i projektet, en lärare som känner deltagarna väl. Skolombuden ansvarar för att information från projektgruppens möten når respektive skola, de bidrar även med kunskap om hur deltagarna fungerar i skolverksamheten, om vilken typ av praktikplats man tror kan vara lämplig.

Vid introduktionen på en ny praktikplats är skolombudens erfarenheter viktig information till handledare och arbetsgivare. Genom deras beskrivning av hur deltagaren fungerar bäst kan många problem förebyggas. Skolombuden spelar även en viktig roll i kontakten med deltagarnas f.d. vårdnadshavare. Här finns redan en kontakt, ett förtroende uppbyggt som är till stor hjälp i det fortlöpande arbetet. Att få med deltagarnas f.d. vårdnadshavare i ett samarbete kring deltagaren, att sträva mot samma mål är ofta nödvändigt för att nå ett bra resultat.

Jobb i sikte-metoden.

Hur ser den ut? Vad är nytt med vårt sätt att arbeta?

Ökad tillgänglighet
Kompetenshöjning
Utvecklat socialt stöd

Deltagarna i projektet går på Gymnasiesärskolan och är i behov av stort stöd för att få tillgång till och etablera sig på arbetsmarknaden. *Jobb i sikte* har som mål att utveckla en mer företagsförlagd utbildning för att överbrygga övergången till arbetslivet. Våra insatser är inriktade mot tre större arbetsområden: Ökad tillgänglighet, Kompetenshöjning och Utvecklat socialt stöd. Dessa tre områden går ofta in i varandra. Ett ökat stöd i form av en kurs, en utbildning, är ju även en kompetenshöjning vilket kan vara det som leder till att arbetsplatsen görs tillgänglig för deltagaren.

Ökad tillgänglighet

För en elev på Gymnasiesärskolan är övergången till arbetslivet en komplex kvalificeringsprocess. Eleven ska både framhäva sina förmågor och ha insikt om, kunna sätta ord på sina tillkortakommanden. En mer företagsförlagd utbildning, där praktikplatser spelar en stor roll, ger eleverna möjlighet att på plats lära sig arbetslivets villkor.

En viktig del i arbetet med att öka tillgängligheten av arbetsplatsen är att ge handledare och arbetsgivare kunskap om, utbildning i hur man bäst tar emot en praktikant från särskolan. Bemötande och attityder på arbetsplatsen är viktiga delar för att eleven ska trivas, känna sig delaktig och bli en i arbetsgemenskapen. I *Jobb i sikte-metoden* anordnas **handledarträffar** där handledare får lära sig mer om särskolan och begrepp som funktionsnedsättning, lindrig utvecklingsstörning, m.fl. Det är ett uppskattat forum där handledare från olika arbetsplatser får utbyta erfarenheter av såväl problem som kan uppstå som lyckade lösningar.

I vissa fall ordnar projektet föreläsningar, **vidareutbildning för arbetsplatsens personal**. Ett sådant fall var när det uppstod problem på en av våra deltagares praktikplatser. Deltagaren har förutom en lindrig utvecklingsstörning även

autism. Trots information från projektets sida inför praktikstarten upplevde delar av personalen att det var svårt att veta hur de skulle bemöta vår deltagare. De vände sig till sin avdelningschef och ville avbryta praktiken. Efter samtal med avdelningschefen ordnade *Jobb i sikte* en föreläsare med lång erfarenhet av ämnet autism. Det blev en halvdags utbildning för hela personalgruppen som efter detta valde att fortsätta med praktiken för vår deltagare. På detta sätt leder projektets insatser även till **kompetenshöjning på de arbetsplatser som tar emot våra deltagare.**

Att tillgängliggöra en arbetsplats kan ofta vara att hitta lösningar på de individuella, specifika problem som varje deltagare upplever. En deltagare som inlett en praktik i en affär klagade på ständig huvudvärk och ryggbesvär. Vi besökte arbetsplatsen och kunde se att deltagaren hela dagen gick på ett hårt cementgolv och inte hade skor som var lämpade för detta. Projektet köpte in mer avlastande skor och bokade tid hos en kiropraktor för undersökning av ryggbesvären. Deltagarens besvär har minskat betydligt, hon är idag anställd och har nyligen gått upp i tjänst från 50% till 75%.

En deltagare som praktiserade på en fårfarm kunde få utökade arbetsuppgifter om han kunde leverera kött till kunderna. Deltagaren hade körkort men var osäker, trodde inte han skulle hitta. Ibland är lösningarna enkla. Projektet köpte en GPS till praktikanten som nu klarar denna arbetsuppgift och är anställd på 75%.

En GPS är ett av många **hjälpmedel** som kan göra en arbetsplats tillgänglig för våra deltagare. Individuella scheman över arbetsuppgifterna och tidshjälpmedel (program i mobiltelefonen) är andra sätt som ofta underlättar för våra deltagare.

En nära kontakt och täta uppföljningar kring varje deltagare behövs för att såväl få reda på som kunna lösa de problem som dyker upp. Här spelar de personliga biträdena en central roll. Att ha en person att höra av sig till när problem uppstår är en viktig del i att tillgängliggöra en arbetsplats.

Kompetenshöjning

En framgångsfaktor i projektet är möjligheten att ge deltagarna kompetenshöjning i områden de behöver förstärka. Här är de deltagande skolornas inriktningar en tillgång. Ett exempel är en deltagare som skulle öka sina möjligheter till anställning om han blev bättre på att köra traktor. Vi kunde då ordna lektioner i traktorkörning på Kvinnerstaskolans Naturbruksgymnasium. En annan deltagare kunde få jobb som maskinreparatör om han lärde sig mer om att laga gräsklippare. Han fick delta i lektioner på Tullängsskolan kurs om

småmaskiner. Båda deltagarna ökade sin kompetens, blev mer anställningsbara och har nu jobb.

Vid ett tillfälle ordnades en Läringsutbildning i jordförflyttande maskiner för en deltagare som efter en framgångsrik praktik behövde detta för att bli anställd. Deltagaren som har läs- och skrivsvårigheter fick hjälp med dessa studier en gång i veckan av något av de personliga biträdena. Deltagaren blev anställd och har i dagarna gått upp till full tid, 100 %. Det senare är ett exempel på då arbetsområdena, ökat stöd och kompetenshöjning, går in i varandra.

Att ha ett körkort är något som betydligt ökar möjligheterna för en anställning. *Jobb i sikte* har stöttat ett flertal deltagare i detta. Det är främst körkortsteorin som våra deltagare behöver hjälp med. I åtminstone ett fall har projektets stöd med deltagarens körkortsteori varit direkt avgörande för att en anställning skulle komma till stånd. Deltagaren har idag en heltidstjänst på en bilfirma där en av arbetsuppgifterna är att åka och besiktiga bilar.

Att lösa de problem som dyker upp, ibland med ovanliga metoder, är viktigt i ett projekt som *Jobb i sikte*. Två av våra deltagare praktiserade på ett äldreboende i Örebro. De tog hand om frukost och lunch för de äldre, städade rum och höll i vissa aktiviteter. För personalen som till stor del bestod av utbildade undersköterskor blev det nu mer tid för de vårdande arbetsuppgifterna. Äldreboendet ville anställa våra deltagare. Det var dock viktigt att den aktuella fackföreningen godkände det, att våra deltagare inte fick tjänster som borde tillsättas av någon av deras medlemmar.

I Norrköping, där samma problem uppstått, löstes det med att tydligt avgränsa arbetsuppgifterna och ordna en särskild utbildning för dessa. Det handlade just om hjälp med frukost, lunch, städning och stöd vid vissa aktiviteter. En utbildning till Serviceassistent skapades, vilket gjorde det möjligt för äldreboenden att anställa personer för dessa arbetsuppgifter. Vi tog kontakt med utbildningen i Norrköping och sedan Särsvux/Komvux i Örebro. En utbildning till Serviceassistent skapades och inleddes hösten 2010. Där kunde våra deltagare gå en dag i veckan och övriga dagar praktisera på äldreboendet. Båda är idag anställda som serviceassistenter och mycket uppskattade på sin arbetsplats.

Utvecklat socialt stöd

Att ungdomar som går på Gymnasiesärskolan behöver ett utvecklat socialt stöd för att klara övergången från skola till arbetsliv står utom allt tvivel. Det har på senare år blivit allt färre som tar detta steg. Innan *Jobb i sikte* började var siffran någon enstaka procent. För de som deltagit i projektet under de två första åren är

den siffran ca. 50%. Med ett utvecklat socialt stöd, som det vi ger i *Jobb i sikte*, kommer fler ungdomar från Gymnasiesärskolorna att finnas med som en berikande del av arbetsmarknaden.

Att redan under skoltiden få ett personligt biträde som kan vara med under praktik och den inledande tiden som anställd är viktigt. Men behovet av stöd slutar inte där. Vi har under arbetets gång insett att många av våra deltagare även fortsättningsvis kommer att behöva olika former av stöd för att behålla sin anställning, för att inte hamna utanför arbetsmarknaden och förlora möjligheten att försörja sig.

Ett sådant stöd är en kontaktperson som man kan vända sig till om det är något som händer på arbetsplatsen. Alla arbetsplatser utvecklas, förändras och våra deltagare är känsliga för förändringar. En handledare som slutar, nya arbetsuppgifter, en ny arbetsgrupp, saker som händer på alla arbetsplatser, kan rubba den trygghet som vår deltagare känt, som varit grunden till att han/hon trivts och fungerat. Att ha någon att vända sig till vid dessa situationer kan vara skillnaden mellan att vara kvar på jobbet eller mista det.

I *Jobb i sikte* har vi sett att stöd i kontakten med myndigheter är mycket viktigt. Vår socialkonsulent har med sina redovisningar av varje deltagares aktiviteter inom projektet bidragit till att Försäkringskassan haft ett bra underlag vid beslut om t.ex. aktivitetsersättning. I dessa redovisningar finns handledares, lärares, och våra egna bedömningar av varje persons arbetsförmåga, styrkor och utvecklingsområden. Vid avslag och andra besked från Försäkringskassan och andra myndigheter är socialkonsulenten ett viktigt stöd. Hon kan förklara myndigheters ibland inte helt tydliga språk, hjälpa till med överklaganden och förtydliganden.

För socialkonsulenten handlar det ofta om att ringa in det individuella behov av kontakter som varje deltagare har. Det kan handla om hjälp att få en god man, om ett besök på landstingets beroendeenhet eller att en första kontakt med Vuxenhabiliteringen ska knytas. På Vuxenhabiliteringen finns mycket stöd och hjälp att få för våra deltagare. Ett problem är dock att det inte sker någon naturlig övergång från Barnhabiliteringen, som många av våra deltagare tidigare tillhört, till Vuxenhabiliteringen. *Jobb i sikte* har förhoppningar om en utvecklad samverkan med Vuxenhabiliteringen i Örebro. Deras verksamhet är dock inne i en förändringsprocess där det för närvarande är svårt att se vilket stöd de i framtiden kommer att kunna erbjuda våra deltagare.

Meningsfull fritid - Friskvård

En annan del projektet vill stötta är den att skapa en meningsfull fritid. Efter avslutade studier skingras klasskompisarna och våra deltagare har ofta svårt att behålla kontakten när de inte längre träffas dagligen. Att göra roliga saker tillsammans, inte bara återhämta sig, efter arbetsdagens slut, är viktigt för att i längden orka med ett jobb. Projektet har ordnat bio-, fika- och bowlingkvällar för deltagarna. Vi har även tagit upp vikten av friskvård och en hälsosam livsstil. En tjej- och killgrupp som ska få en introduktion på ett gym planeras. Många deltagare har fysiskt ansträngande jobb och för att förebygga framtida utslitningsskador är friskvård viktigt.

Jobb i sikte-metoden

Steg för steg

Grundläggande kartläggning

Metodens första steg sker när deltagaren går sitt tredje år på Gymnasiesärskolan. Vi kallar det Grundläggande kartläggning. Där genomförs en intervju/ett samtal som tar upp tidigare erfarenheter av praktik/arbetsliv. Deltagaren får även berätta om sina framtidsplaner, vad man vill och tror sig kunna jobba med. I detta inledande samtal görs en självskattning beträffande stresstålighet, uthållighet, av såväl styrkor som utvecklingsområden.

När deltagarna börjar sitt fjärde år bjuds de tillsammans med sina f.d. vårdnadshavare till ett informationsmöte där vi presenterar projektet, projektgruppen och vår metod. Efter detta möte erbjuds de att delta i projektet. Varje deltagare får träffa sin arbetsförmedlare och skrivs in på Arbetsförmedlingen. Någon vecka senare genomförs en Kick-off för att skapa en positiv grupp känsla.

Samtycke

När deltagarna skrivs in i projektet undertecknas även ett samtycke om att information får lämnas mellan berörda myndigheter. Detta ger projektgruppen möjlighet att samtala med t.ex. handläggare på försäkringskassan, aktuell arbetsförmedlare samt kontaktperson vid Vuxenhabiliteringen. Det leder till ökad medvetenhet om vilka insatser som pågår kring deltagaren på respektive myndighet och hur dessa kan samordnas.

Praktikplatser

En central del i *Jobb i sikte-metoden* är deltagarnas praktik på olika arbetsplatser. Med den grundläggande kartläggningen som utgångspunkt inleds sökandet efter lämplig praktikplats. När en tänkbar praktikplats kontaktats och arbetsgivaren varit positiv, gör någon ur projektgruppen ett första besök. Verkar

platsen lämplig för den tänkta deltagaren gör projektets arbetsförmedlare en koll så företaget inte har obetalda skatteskulder.

I nästa steg besöker vi tillsammans med deltagaren och en lärare, ofta skolombudet från dennes skola, arbetsplatsen. Deltagaren får presentera sig, berätta om sina styrkor, vad som är viktigt för att han/hon ska trivas och göra ett bra arbete. Det personliga biträdet och skolombudet kan ge ytterligare information som kan vara viktig för den blivande handledaren och personal på arbetsplatsen. Vad som berättas om deltagaren är alltid godkänt av densamma. Är intrycket fortsatt positivt bestäms datum då praktiken kan inledas.

Eftersom deltagarna går sitt sista år på gymnasiet har vi bestämt att minst en dag i veckan ska han/hon vara i skolan. Ingen praktiserar alltså mer än fyra dagar i veckan. Orsaken till detta är att det visat sig att längtan efter klasskompisarna kan bli så stor att en praktik avslutas. Om deltagaren har en dag i veckan i skolan, som för många är en trygg och positiv plats, är chansen större att praktiken blir framgångsrik.

Ett personligt biträde följer med deltagaren de första dagarna av praktiken. Det personliga biträdet ser till att arbetsuppgifterna är lämpliga, kanske behövs någon form av schema eller annan anpassning för att arbetet ska fungera så bra som möjligt. De första dagarna av praktiken är väldigt viktiga, det stöd som *Jobb i sikte* kan ge då betyder mycket.

Arbetsgivaren förbinder sig inte att praktiken ska fortlöpa någon särskild tid. Ofta gör vi en utvärdering efter första veckan, har det fungerat bra då, fortsätter vi ett par veckor till. Deltagaren behöver visa arbetsgivaren att han/hon kan eller kan lära sig det som krävs för detta arbete. Att komma i tid, utföra arbetsuppgifterna till belåtenhet, fungera i arbetsgruppen, allt det måste fungera. Arbetsgivaren behöver även se att det fungerar över tid. Uthålligheten är en sak som våra deltagare kan ha problem med. Det är inte ovanligt att det efter en positiv början på en praktikplats ändå kommer en svacka. Då är det återigen viktigt med det personliga stödet för att deltagaren ska komma igång igen, inte avsluta praktiken.

Redan från början har vi informerat arbetsgivaren om att vårt mål är att praktiken ska kunna leda till arbete. Om praktiken fungerat bra någon månad kan ett inledande samtal om någon form av anställning tas. I detta skede är projektets arbetsförmedlare viktig. Han informerar arbetsgivaren om vilka anställningsformer som finns för våra deltagare och hur de fungerar.

Anställningsformer och arbetsgivarstöd

De anställningsformer som används för projektets deltagare är utvecklingsanställning, trygghetsanställning, anställningar inom Samhall och OSA. Ofta används utvecklingsanställning i det första skedet. Då betalar Arbetsförmedlingen en del av lönen under det inledande året. Den nyanställda omfattas inte av LAS. Har det fungerat bra under första året kan utvecklingsanställningen övergå till en trygghetsanställning. Fortfarande bidrar Arbetsförmedlingen med en del av lönen men nu omfattas den anställde av LAS. OSA (offentligt skyddad anställning) är en form av kommunal lönebidragsanställning. Anställningen används för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, som behöver några år på sig att utveckla sin arbetsförmåga.

Jobb i sikte har inlett ett samarbete med Samhall som vi tror kan bli väldigt intressant när det gäller arbetsförmågebedömning och anställningar för våra deltagare. Flera av projektets deltagare har praktiserat inom Samhall och för två av dessa har det lett till anställning. Samhall har en utarbetad modell för arbetsförmågebedömning som vi tror kan användas för att ringa in såväl styrkor som utvecklingsområden för våra deltagare. En sådan bedömning som grund skulle vara en stor hjälp för oss i arbetet att hitta lämpliga praktikplatser.

Jobbcirklar

Jobb i sikte ordnar även kurser, sk. Jobbcirklar, där deltagarna får lära sig mer om arbetslivets krav och villkor. Jobbcirklarna hålls fem gånger per termin under deltagarnas sista år på skolan. Det är projektledaren, arbetsförmedlaren eller socialkonsulenten som leder dessa jobbcirklar. De två senare gör även minnesanteckningar om vad som diskuterats, noterar frågor som deltagarna upplevt som viktiga. I Jobbcirklarna tar vi upp skillnaderna mellan skola och arbetsliv, begrepp som arbetsförmåga, rättigheter och skyldigheter på arbetsplatsen, ledighet och annan frånvaro, att utveckla en yrkesidentitet, en arbetsplats skrivna och oskrivna regler m.m. Vi tar även upp begrepp som funktionsnedsättning, vad man bör berätta om sig själv, sina styrkor och utvecklingsområden när man kommer till en arbetsplats. De deltagare som har praktik kommer till dessa Jobbcirklar och berättar om sina erfarenheter.

Ett särskilt avsnitt i dessa Jobbcirklar handlar om ekonomi, hur den påverkas av att ha ett jobb jämfört med att få aktivitetsersättning eller andra bidrag. Insikten om vad det kostar att bo själv, att kunna göra en enkel egen budget är något som behöver förbättras bland våra deltagare.

Ett nytt sätt att samverka– Hur och med vilka samverkar vi?

Jobb i sikte är ett samverkansprojekt där Gymnasiesärskolan i Örebro Kommun är projektägare. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är medfinansiärer. Som samverkanspartners finns ett antal företag, fackförbund och Vuxenhabiliteringen. Våra deltagare tillhör en målgrupp som ofta har många kontakter mer olika myndigheter. Att en samverkan mellan dessa underlättar och ofta är en förutsättning för att nå ett bra resultat är därför naturligt.

Jobb i sikte-metoden har sin grund i en nära samverkan mellan **Gymnasiesärskolan** och **Arbetsförmedlingen**, som är de två arbetsplatser där projektgruppens deltagare har sina anställningar. Projektgruppen har tillgång till såväl deltagarnas lärare från Gymnasiesärskolan som en arbetsförmedlare och en socialkonsulent från Arbetsförmedlingen. Skolan bidrar med viktig kunskap om våra deltagare, om skolornas kursutbud. Våra Jobbcirklar, Handledarträffar och olika informationsmöten sker ofta i skolans lokaler. Arbetsförmedlaren och socialkonsulenten kan vägarna till arbetsförmedlingens olika insatser, vilket ger möjlighet till snabb handläggning beträffande deltagarnas ärenden.

Många av deltagarna kommer under sitt liv att vara beroende av arbetsförmedlingens olika insatser och program. Genom att alla deltagare skrivs in på arbetsförmedlingen och får en handlingsplan, tror vi att det i framtiden kan kännas mer naturligt för dem att vid behov vända sig dit igen. Samverkan med Arbetsförmedlingen innebär även att vi lånar deras lokaler vid nätverks- och deltagarträffar. Personal från Arbetsförmedlingen har föreläst vid våra handledarträffar. Vi har även ett samarbete med arbetsförmedlingens Strategienhet, där vi deltar i framtagandet av ett arbetsmaterial om skola och arbetsliv kallat Arbetsvägen.

Jobb i siktes samverkan med **Försäkringskassan** bedrivs på ett flertal områden. Det **samttycke** om utbyte av information mellan myndigheter som deltagarna skrivit på, gör att vi tillsammans med deras handläggare på Försäkringskassan kan arbeta fram en planering för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Denna planering är ett viktigt underlag vid ansökan och beslut om ev. aktivitetsersättning. Handläggare från Försäkringskassan deltar vid informationsmöten på skolorna, där de träffar varje deltagare. *Jobb i sikte* får ofta samtal från handläggare med frågor angående läkarintyg och förtydliganden kring insatser som gjorts inom projektet. Omvänt kan vi vända oss till handläggarna då våra deltagare hör av sig med frågor. Det kan handla om brev som de inte förstår. Information från myndigheter kan av våra deltagare ofta uppfattas som svår, en oro över att missförstå, göra något fel, är vanlig. *Jobb i siktes* möjlighet att ta direkt kontakt med deras handläggare har många gånger visat sig värdefull.

Vuxenhabiliteringen i Örebro är en samverkanspartner till *Jobb i sikte*. De har medverkat vid informationsmöten ute på skolorna och tagit emot våra deltagare på studiebesök. Vid dessa tillfällen har man informerat om det stöd som våra deltagare kan få och hur man ansöker om dessa insatser. Personal från Vuxenhabiliteringen har inbjudits och deltagit vid några av *Jobb i siktes* veckomöten. Vid önskemål från deltagare har personal från projektet närvarat vid läkarbesök på Vuxenhabiliteringen. Långa köer till Vuxenhabiliteringens läkare samt viss osäkerhet kring hur det framtida stödet kommer att se ut gör att vi ser vår gemensamma samverkan som ett utvecklingsområde. Många av våra deltagare har ett stort behov av det som Vuxenhabiliteringen har att erbjuda.

Jobb i sikte samverkar med **Örebro Kommuns Daglig verksamhet** kring våra deltagare. Alla elever som går sitt fjärde och sista år på Gymnasiesärskolan kan välja att vara med i *Jobb i sikte*. De elever som lärare på respektive skola tror kan få svårt att nå en arbetsförmåga som gör dem tänkbara för den reguljära arbetsmarknaden får göra ett studiebesök på Daglig verksamhet. Här presenteras Daglig verksamhets olika grupper och hur det går till att ansöka om en plats i någon av dessa. När eleverna valt någon grupp de tror kan passa dem får de praktisera 1-2 veckor och se om de trivs. Det är möjligt för en elev att under sitt sista år på skolan välja att vara med i *Jobb i sikte*, prova på någon praktikplats genom projektet och sen även praktisera i någon av Daglig verksamhets grupper.

Jobb i sikte har en kontaktperson på Daglig verksamhet som vi kan vända oss till när det gäller våra deltagare. Om en deltagare provat ett antal praktikplatser och vi tillsammans med arbetsgivarna gör bedömningen att han/hon i nuläget inte har en arbetsförmåga, som gör det möjligt för en anställning, tar vi ett möte med deltagaren och dennes f.d. vårdnadshavare. Vi går igenom vad som fungerat och inte på praktikplatserna, vilka insatser projektet gjort kring deltagaren, presenterar ett underlag för vår bedömning av arbetsförmågan och föreslår en ansökan om en plats inom Daglig verksamhet. När en ansökan dit kommit in och beviljats träffar vi vår kontaktperson och har ett överlämningsamtal om vår deltagare. Där delar vi med oss av våra erfarenheter, beskriver vilka insatser som gjorts av projektet. Efter detta inbjuds deltagaren till Daglig verksamhet. När man där kommit överens om en startdatum skrivs deltagaren ut ur *Jobb i sikte* och Daglig verksamhet tar över ansvaret för personen.

Redan under projektets första år inleddes en samverkan med **Örebro Kommuns Praktikcentrum**. Vi tilldelades fem av kommunens s.k. OSA-platser som ledde till att lika många av våra deltagare kunde bli anställda. Det blir periodvis en flitig kontakt mellan projektet och Praktikcentrum kring dessa deltagare. Fortlöpande avstämningar på arbetsplatserna görs av *Jobb i sikte*, övrig administration sköts av Praktikcentrum. Vid omförhandlingar av anställningarna deltar både *Jobb i sikte* och Praktikcentrum. Vi har förhoppningar om en fortsatt

och utökad samverkan, med fler OSA-anställningar, tillsammans med Praktikcentrum.

Det talas ofta i politiska sammanhang om vikten av att fler med funktionsnedsättning får jobb inom den offentliga sektorn. Från höger till vänster på den politiska skalan verkar man vara överens om detta. Faktum är dock att det utan tillgång till OSA-anställningar i dagsläget är närmast omöjligt för våra deltagare att få ett jobb inom kommun och landsting. *Jobb i sikte* har besökt **Vuxenutbildning och Arbetsmarknad (Vuxam, Örebro Kommun)** och där samtalat kring en modell man har i Norrköpings Kommun. Där har man sju tjänster varje år, inom offentlig verksamhet, som ska gå till personer med funktionsnedsättning. Liknande initiativ behöver tas av fler kommuner och landsting. Vi hoppas att de kommuner som kan visa upp lyckade projekt och initiativ, likt det i Norrköping, som lett till att fler med funktionsnedsättning får jobb inom offentlig verksamhet kan bli en förebild för övriga. Det är dags att alla vackra ord, om allas lika möjligheter till arbete, blir konkreta förslag som verkligen leder till förbättringar.

Samhall har tagit emot flera av våra deltagare på praktik och för två av dessa har det lett till anställning. Samhall finns även med, tillsammans med *Jobbi sikte* och arbetsförmedlingens Strategienhet, i framtagandet av arbetsmaterialet Arbetsvägen. (se.s. 13) Projektet har även förhoppningar om en utökad samverkan kring den arbetsförmågebedömning som Samhall använder sig av.

Det finns erfarenheter från ESF-projekt inriktade mot vår målgrupp i **Norrköping (Actema), Karlstad (Bryggan) och Linköping (Jobbtorget)**. I de två förstnämnda städerna har projekten blivit implementerade i den kommunala verksamheten. *Jobb i sikte* deltar i fortlöpande nätverksträffar med dessa f.d.projekt/kommunala verksamheter där vi utbyter erfarenheter och tips kring våra arbeten. *Jobb i sikte* har även deltagit i ett flertal dagar, arrangerade av **ESF**, där olika ESF-projekt presenterat sina verksamheter och fått information om andras. **Tema Likabehandling** har också ordnat givande dagar för information och erfarenhetsutbyte. Vårt projekt har haft stor nytta av dessa träffar och de erfarenheter som här delats.

Jobb i sikte har även träffat och utbytt erfarenheter med **Activa** och **Indagruppen** (f.d. Satsprojektet), två aktörer som även de arbetat framgångsrikt med målgruppen.

Med de företag som tar emot våra deltagare på praktik inleds en samverkan som pågår såväl under praktikperiod som när den övergått till en anställning. Särskilt vid introduktionen är det täta uppföljningar. Arbetsgivare och handledare kan alltid vända sig till projektgruppen med frågor, vilket de uttryckt skapar en

trygghet vid mottagandet av en praktikant. De personliga biträdena kan snabbt vara på plats om något problem dyker upp eller om ett arbetsschema ska upprättas eller förändras. Handledarna deltar vid handledarträffar där de delar med sig av sina erfarenheter och får information/utbildning om vår målgrupp.

Implementering av *Jobb i sikte*

I Norrköping och Karlstad har ESF-projekt som visat sig framgångsrika implementerats i den kommunala verksamheten. *Jobb i sikte-metoden* har visat sig framgångsrik. Detta utökade stöd, denna form av samverkan vid övergången från skola till arbetsliv har lett till att ett stort antal personer med funktionsnedsättning har gått från praktik till anställning. Att ha ett jobb, vara del av en arbetsgemenskap, att själv kunna stå för sin försörjning, ha möjlighet att styra över sin vardag är en grundläggande del för en individs självkänsla, för en god livskvalitet.

Även för våra olika samverkanspartners och samhället i stort innebär varje deltagare som når en anställning en stor ekonomisk vinning. *Jobb i sikte* håller på att ta fram en samhällsekonomisk utvärdering som ska visa vilka vinster det innebär att ett framgångsrikt projekt implementeras i ordinarie verksamhet.

Eftersom det är mellan Örebro Kommuns Gymnasiesärskola och Arbetsförmedlingen som den huvudsakliga samverkan sker har våra tankar om implementering i första hand handlat om hur projektet skulle kunna fortsätta inom deras verksamhet. Vi jobbar bl.a. tillsammans med vår styrgrupp på hur en sådan implementering skulle kunna se ut. Vi har även tagit upp frågan med företrädare för Örebro läns landsting samt nämnder inom Örebro Kommun.

Ännu är ingenting klart när det gäller en implementering av *Jobb i sikte*. Vi planerar ett lärande seminarium för politiker och övriga inblandade aktörer där vi kommer att presentera våra resultat, den samhällsekonomiska utvärderingen och våra framtida planer. Seminariet kommer att hållas hösten 2012.

Sammanfattning

Jobb i sikte är ett EU-projekt som bildades för att öka möjligheten för elever från Gymnasiesärskolan att ta steget ut i arbetslivet. Många av de enkla, mer rutinartade jobb (som ofta passar elever från särskolan) har på senare tid försvunnit. Arbetsmarknaden för dessa personer har krympt. *Jobb i sikte* vill se om det är möjligt att ändra denna utveckling genom en metod som bygger på att **tillgängliggöra, kompetenshöja** och ge ett **utökat socialt stöd**.

Tre gymnasiesärskolor i Örebro deltar i projektet, Kvinnerstaskolan (Naturbruk), Tullängsskolan (Fordon) och Virginska skolan (Hotell och restaurang).

Vi har i *Jobb i sikte* arbetat fram en metod, ett nytt sätt att ge ett individuellt, så heltäckande stöd som möjligt, där samverkan mellan Gymnasiesärskolan, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är central. *Jobb i sikte* samverkar även med Örebro Kommuns Dagliga verksamhet, Praktikcentrum och Vuxenhabiliteringen. Denna samverkan har gjort det möjligt att öka stödet till såväl projektdeltagare som de arbetsgivare som erbjuder praktikplatser.

Projektgruppen består av medlemmar med erfarenhet av arbeten inom bl.a. skola, arbetsförmedling och arbetslivsinriktad rehabilitering. Täta träffar gör att samtliga i projektgruppen är informerade om vad som planeras, vad som behöver göras kring varje deltagare.

Deltagarna i projektet har **behov av ett mångsidigt och varaktigt stöd** för att få tillgång och etablera sig på arbetsmarknaden. För vissa minskar detta behov efterhand, medan andra kommer att behöva ett mer varaktigt stöd. Ett personligt biträde eller annan kontaktperson att vända sig till när problem uppstår är en viktig del i det varaktiga stödet. Vid ett flertal tillfällen har just en sådan kontakt varit skillnaden mellan att vara kvar på jobbet eller mista det.

En viktig del i *Jobb i siktes* metod är att **tillgängliggöra** arbetsplatsen för våra deltagare. Ett första steg är att ge handledare och arbetsgivare kunskap om hur man på ett bra sätt tar emot en praktikant från särskolan. Individuella scheman över arbetsuppgifterna och tidshjälpmedel är andra sätt att tillgängliggöra arbetsplatsen.

En framgångsfaktor i projektet är möjligheten att ge deltagarna **kompetenshöjning** inom områden de behöver förstärka. Då det under praktiken framkommit behov av vidareutbildning har *Jobb i sikte*, genom de deltagande skolorna och Sär vux/Komvux, ordnat kurser/förstärkning inom service/äldreomsorg, traktorkörning, stöd vid körkortsteori, lagning av

småmaskiner m.m. De tre skolornas olika inriktningar ger *Jobb i sikte* en stor bredd i utbudet av möjlig kompetenshöjning.

Ett **utvecklat socialt stöd** och en **meningsfull fritid** är viktiga områden när det gäller att behålla en anställning. Det kan handla om hjälp att ta kontakt med t.ex. Vuxenhabiliteringen, att ordna en god man, ett samtal till handläggaren på Försäkringskassan, en tid på landstingets beroendeenhet m.m. När det gäller fritiden har *Jobb i sikte* ordnat bio-, fika- och bowlingkvällar. Vi har även påtalat vikten av **friskvård** och en **hälsosam livsstil** för att må bra och undvika framtida arbetsskador.

Ett vanligt problem bland vår målgrupp är att de har svårt att behålla en anställning. Vi tror att vi genom ett långvarigt stöd och den kunskap vi ger arbetsgivarna kan förebygga och lösa många av de problem som kan leda till att en anställning avbryts.

I *Jobb i sikte-metoden* är strävan efter att kartlägga och ge varje person ett individuellt, så heltäckande stöd som möjligt central. Med denna metod ökar betydligt möjligheterna för elever från Gymnasiesärskolan att ta steget ut i arbetslivet. Innan projektets början nådde endast ett fåtal procent av vår deltagargrupp arbetsmarknaden, de fick förlita sig på bidrag från Försäkringskassan för sitt uppehälle. Med den metod vi arbetat fram når drygt varannan deltagare (21/41) en anställning. Denna förändring sker inte av sig själv. **Grunderna är ökad tillgänglighet, kompetenshöjning och utökad socialt stöd.**

Vi är övertygade om att denna metod skulle kunna användas även för andra grupper med svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Om *Jobb i sikte* gavs möjlighet att fortsätta sitt jobb, att utveckla sin metod ytterligare, är vi övertygade om att fler ungdomar med funktionsnedsättning skulle komma ut i arbetslivet.

Jobb i sikte-metoden

Tillgängliggöra:

Arbetsplatsbesök, Personliga biträden (introduktion/anpassning), Arbetsförmedlare (beslut om lönebidrag, personligt biträde m.m) Nära kontakt med arbetsplats och arbetsgivare, Handledarträffar, Hjälpmedel.

Kompetenshöja:

Jobbcirklar, Personliga biträden (uppföljning och anpassning), Kompletterande utbildning, Hjälpmedel.

Socialt stöd:

Skolombud, Personliga biträden, Socialkonsulent (hjälp med myndighetskontakter m.m.) Samtycke, Stöd vid läkarbesök, utvecklingssamtal, möten med särskilt boende.

Kontaktuppgifter

Lennart Asp
Projektledare
076-551 42 02
lennart.asp@orebro.se

Jörgen Aronsson
Personligt biträde
076-551 42 81
jorgen.aronsson@orebro.se

Sophie Yttergren
Personligt biträde
076-551 42 50
sophie.yttergren@orebro.se

Gunilla Ljungdahl
Personligt biträde
076-551 42 80
gunilla.ljungdahl@orebro.se

Tore Edström
Arbetsförmedlare
010-486 23 22
tore.edstrom@arbetsformedlingen.se

Margareta Fintling
Socialkonsulent
010-486 30 19
margareta.fintling@arbetsformedlingen.se

Birgitta Westin
Lärare, Kvinnerstaskolan
073-55 150 16
birgitta.westin@orebro.se

Gordon Mattsson
Lärare, Tullängsskolan
0765-51 46 95
gordon.mattsson@orebro.se

Jobb i sikte